

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Štěpána Šimka
Kronika Martimiani ve staročeském překladu Beneše z Hořovic,
předkládané v roce 2019 na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace

I. Stručná charakteristika práce

Tématem předložené práce je staročeský překlad světové kroniky zvané *Martimiani*. Práce má dvě části. V první části se staročeský překlad všestranně analyzuje. Po úvodním oddílu, jenž shrnuje stav bádání o tématu, se nejdříve popisuje jazyk textových pramenů kroniky (pravopis, hláskosloví, morfologie, slovtvorba, syntax, lexikum). V následující kapitole se autor zabývá předlohovými texty kroniky. Potom rozebírá vztah mezi staročeským textem a jeho předlohami a mezi textovými prameny staročeské památky navzájem. V dalších třech kapitolách pak řeší otázku překladatele kroniky, popisuje dobovou recepci kroniky a nakonec se zabývá i recepcí díla v raném novověku. Analytická část končí shrnutím závěrů, k nimž autor dospěl. Druhou část práce tvoří kritická edice kroniky.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Předloženou práci považuji za záslužnou hned v několika ohledech. Především autor důkladně pojednal o tématu, jež bylo dosud spíše opomíjeno. Dále svou edicí zpřístupňuje nikoli nevýznamný staročeský text širší badatelské veřejnosti, a to nejen jazykovědné, ale i historické nebo literárněvědné. Konečně sám předložil i některá nová řešení.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace

Autorův výklad je srozumitelný, práce je členěna přehledně a promyšleně a s jistotou směřuje k svému cíli. Odchylky od této charakteristiky jsou nečetné. Například pravopisný a jazykový rozbor textových pramenů by býval mohl být seřazen podle jevů spíše než podle jednotlivých pramenů; bylo by pak možná lépe vidět vývojovou dynamiku, kterou autor zejména zamýšlel postihnout. A dále by se snad mohla zmínit určitá nevyváženost výkladu – pasáž věnovaná pravopisu je značně obsáhlá a představuje téměř polovinu jazykového rozboru textu, zatímco například slovtvorba a lexikum dohromady zabírají pouze necelých pět procent textu.

2. Formální úroveň práce

Formální úroveň práce prozrazuje už zkušeného badatele. Jen občas nacházíme méně obratné formulace nebo běžné překlady, které ale jistě odstraní závěrečná redakce před tiskem textu (např. s. 15, pozn. 21: *datu* m. *k datu*, s. 29 (dole): *fonému g* m. *fonému j*, s. 48: *je poměr slabik ... v poměru 1:2*, s. 48: *150 doklady* m. *150 dokladů*, s. 48, pozn. 101: *zachovalé* (tak i jinde) m. *zachované* nebo *dochované*, s. 48, pozn. 101 a s. 49, pozn. 104: *zúžené* m. *nediftongické*, s. 55: *který* m. *která*, s. 68, pozn. 160: *631* m. *361*, s. 96: *o politiky* m. *od politiky*, s. 99: *odkázání* m. *odkázáni*, s. 102: *frfjeřku* m. *frfjeřku*, s. 110, pozn. 325: *čtenářské* m.

o čtenářské, s. 111, pozn. 325: uváděny m. uváděna, s. 111, pozn. 326: schody m. shody, s. 120: Twinger m. Twingers, s. 120: v. d. (pouze v elektronické verzi práce!) m. von den, s. 120: Erfoschung m. Erforschung, s. 120: J m. J., s. 121: Zwyetes m. Zweytes, s. 122: rękopise m. rękopisie, s. 122: J. Pleskalová m. J. Pleskalová et al., s. 122: research m. Research, s. 123: Kosek, P. – Radek, Č. – Olga, N. – Ján, M. m. Kosek, P. – Čech, R. – Navrátilová, O. – Mačutek, J., s. 124: II. Epištoly. Skutky apoštolů. Apokalypsa. m. IV. Tobiáš–Sirachovec., s. 126: Slovo a slovesnost 2 m. Slovo a slovesnost 77, s. 127: Šimek, F. (ed.): m. Šimek, F. (ed.) (1937.).

3. Práce s prameny či s materiálem

Rovněž práce s prameny a interpretace jazykového materiálu prozrazuje zkušeného badatele. Jen občas by bylo možno doplnit sekundární literaturu. Například Havel–Štorek 1971 a Newerkla 2004 vyšli i v druhém vydání. O prefixu vz- (s. 64) psala nověji M. Vajdlová: Ke konkurenci předpon s-, z-, vz- (nejen) ve staré a střední češtině. *Slovo a slovesnost* 74, 2013, s. 269–278. Stručně, ale výstižně charakterizoval *Martimiani* ve srovnání s Trojanskou kronikou M. Kopecský: Die tschechischen Wiegendrucke und die Literaturgeschichte. In: *Textarten im Sprachwandel – nach der Erfindung des Buchdrucks*. Ed. R. Große a H. Wellmann. Heidelberg 1996, s. 41–51: zde s. 43–44; Kopecský se v tomto textu dotkl také otázky recepce kroniky. Obecně je poněkud škoda, že autor do své práce nevtělil o něco více zobecnění nebo explikací popisovaných jazykových jevů. Například by bylo zajímavé rozvést poznámku o přítomnosti neurčitěho artikuloиду a jeho vztahu k německému originálu (s. 72, pozn. 168) nebo pojednat blíže o naznačených konfesních aspektech rozdílů mezi pramennými texty (s. 87–88). Kromě toho můžeme tu a tam najít diskutabilní marginálie. Například substantivum v příkladu *udělal se podpřevořím* (s. 56) nelze vzhledem k absenci atributu interpretovat co do rodu. Distribuce sufixů *-stvo* a *-stvie* není záležitostí hláskoslovnou (s. 64). Posesivní konstrukce dativ + *býti* nemusí být latinismus (s. 66, pozn. 155). Pokud jde o sám název díla, souhlasím s autorem (s. 17), že původ je třeba hledat v latinském depropiální adjektivu, utvořeném od jména Martina Polona. Dále však lze autorovu argumentaci sotva přijmout. Je sice pravda, že tvar *Martimiani* může být genitivem neutra latinského adjektiva *Martinianus*, *-a*, *-um*, ale to nemůže vysvětlit použití genitivu adjektiva pro název díla (pokud bychom předpokládali genitiv, pak spíše genitiv substantiva, tedy jména autora). Chceme-li pro úplnost postupovat cestou výčtu všech forem, které by přicházely v latině v úvahu, zmiňme ještě genitiv maskulina adjektiva *Martinianus*; avšak i zde by platilo totéž co u předchozího výkladu. Domnívám se, že označení *Martimiani* je třeba vykládat z latinského nominativu plurálu maskulina adjektiva *Martinianus*: řídicím substantivem mohlo původně být latinské *annales* nebo *libri* či *libri chronici* (tedy *annales Martiniani* nebo *libri (chronici) Martiniani*). Autorův výklad tvaru *Martimiana* (z *chronica Martiniana*) je naopak správný.

4. Vlastní přínos

Jak už jsem napsala výše ve stručném zhodnocení práce, je třeba ocenit nejen to, že autor pojednal o dosud málo pojednaném tématu, ale také to, že sám předkládá některá nová řešení. Tak například zpřesňuje dataci textu a jeho pramenů (s. 63, 98), přináší nové poznatky o Benešovi z Hořovic (s. 91 sq.) nebo ukazuje, že kronika byla jedním z pramenů Hájkovy kroniky (s. 108 sq.).

IV. Dotazy k obhajobě

Explicitní dotazy na autora nemám, spíše jen náměty k další práci na tématu, zmíněné už výše, jako například podrobnější průzkum vlivu němčiny nebo konfesní aspekty textu.

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

Ve Vídni, 31. 5. 2019

Mgr. Taťána Vykypělová, PhD., Privatdoz.
Institut für Slawistik
Universität Wien
Spitalgasse 2, Hof 3
A-1090 Wien
(tatana.vykypelova@univie.ac.at)